

TANULMÁNYOK

Marginalizált társadalmi csoportok láthatósága kapcsolathálózati szempontból¹

VIDA LÁSZLÓ²

ABSZTRAKT

A tanulmány különböző marginalizált társadalmi csoportok – börtönviseltek, cigányok, melegek és leszbikusok, hajléktalanok – szegregációját és társadalomban való láthatóságát vizsgálja. A tanulmány egy 1000 fős reprezentatív mintán, méretgenerátoros kapcsolathálózati módszerrel nyert adatok alapján hasonlítja össze a marginalizált csoportok szegregációját, melyhez negatív binomiális modelleket épít, ahol az alpha paraméter mutatja a túlszórás mértékét. Az adatok alapján a szegregáció mértéke a teljes hálóban és a bizalmi hálóban eltér: míg a teljes hálóban a cigányok esetén, a bizalmi hálóban a melegek/leszbikusok esetén a legkisebb a szegregáció. A hajléktalanok szegregációja kiemelkedően magas, aminek oka a saját közegbe való bezáródás. Az alacsony iskolai végzettségűek, az alsó osztályba tartozók, a községekben élők körében a legszűkebb a kapcsolathálózat mérete, mégis itt a legmagasabb a marginalizált csoportbeli tagok száma. A kisebb kapcsolatháló a társas támogatás alacsonyabb szintjével jár együtt. A gyenge kötések hiánya miatt jellemző a homofil kapcsolatháló és szigetszerű zárványok jönnek létre, ahol a szegénység és a kiszolgáltatottság a jellemző.

KULCSSZAVAK: társadalmi integráció, társadalmi szolidaritás, kapcsolathálózat, méretgenerátor, szegregáció, láthatóság

ABSTRACT

Visibility of marginalized social groups from a network perspective

The study examines the segregation of different marginalized social groups – ex-prisoners, gypsies, gays and lesbians, homeless people – and their visibility in society. Using a size generator network method, the study builds negative binomial models to compare the segregation of marginalized groups within a representative sample of 1000 people. The alpha value in these models indicates the level of overdispersion. According to the results, the level of segregation varies between the overall network and the trust network. Specifically, the level of segregation for gypsies is the lowest in the overall network, whereas in the trust network, it is the lowest for gays/lesbians. The segregation of homeless people is extremely high, which is due to the fact that they are confined to their own space. Individuals with low education, belonging to lower classes, living in villages have the smallest network size. However, they have the highest number of marginalized social group members. A smaller network is associated with lower levels of peer

¹ Jelen tanulmány a 36. OTDK dolgozatomból kivonatolt verziója. Ezúton szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Huszti Évának az iránymutatásért és az értékes tanácsokért.

² Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar; e-mail: vida.laszlo94@gmail.com

TANULMÁNYOK

support. The lack of weak bonds makes the social network homophilic and „island-like” social exlusions are formed where poverty and vulnerability are typical.

KEYWORDS: *social integration, social solidarity, social network, size generator, segregation, visibility*

Bevezetés

A különböző, kisebbségben lévő társadalmi csoportok vizsgálata aktuális a mai Magyarországon. A cigánység integrációja mind szakmai körökben, mind a politikai diskurzusokban évtizedek óta terítéken lévő téma. Ugyanakkor az utóbbi bő egy évtizedben az látható, hogy további különböző társadalmi csoportok életét megnehezítő, illetve sújtó törvények, döntések születtek. Ilyen volt például a hajléktalantörvény, aminek következményeként 2018 óta tilos az életvitelszerű közterületen tartózkodás,³ ami lényegében a hajléktalanság kriminalizálását jelenti (Drinóczi 2019). Így a rendőrök felléphetnek a hajléktalan emberekkel szemben, ami rengeteg hivatali visszaélésre adhat lehetőséget. A civil törvény megbélyegezte a külföldről finanszírozást elfogadó civil szervezeteket. Emellett a támadások egy része az utóbbi években egyre gyakrabban az LMBTQ közösségre irányult. Magyarország Alaptörvénye 2012 óta férfi és nő házasságát tekinti a nemzet alappilléreinek, így alkotmányosan tiltja a meglegházasságot. 2020-ban gyerekvédelemre hivatkozva törvényileg lehetetlenné vált a transzneműek nemváltása,⁴ majd az örökbefogadás lehetősége a házásokra szűkült.⁵ Így azonos nemű párok vagy egyedülálló LMBTQ emberek csak különleges esetben, miniszteri jóváhagyással fogadhatnak örökbe gyereket. A 2021-es „pedofil-ellenes törvény”⁶ összemosta a pedofiliát a homoszexualitással, és megtiltotta a homoszexualitás és a nemváltás „népszerűsítését” a fiatalkorúak számára (Metz 2022).

Ezen folyamatokat látva felmerül a kérdés, hogy vajon mi okozza azt, hogy a magyar társadalomban az ilyen típusú intézkedéseket keresztül lehet vinni, illetve hogy a magyar társadalom egy része ezeket kifejezetten támogatja. Ez a jelenség vélhetően az adott csoportok társadalmi integrációjának hiányára és a társadalmi szolidaritás alacsony szintjére vezethető vissza. A társadalmi integráció és a társadalmi szolidaritás alapjai a bizalmas kapcsolatok (Utasi 2002). Mivel az emberek társadalomba való integrálódását a személyes kapcsolatok határozzák meg, indokolt kapcsolathálózati módszerekkel megvizsgálni a különböző marginalizált csoportok szegregációját a magyar társadalomban. A méretgenerátor társadalmi csoportokhoz köthető kapcsolatokat vizsgál, így alkalmas társadalmi választóvonalak, szegregációs határok kijelölésére (Husztai 2015). Emellett arra is tehetünk becsléseket, hogy

³ 2012. évi II. törvény 178/B. §

⁴ 2020. évi XXX. törvény 33.§-a

⁵ Ptk. 4:121. § (1) bekezdés

⁶ 2021. évi LXXIX. törvény

TANULMÁNYOK

mekkora a vizsgált csoportok nagysága a társadalomban (Kmetty – Koltai 2015). A méretgenerátor a névgenerátorral, a pozíciógenerátorral és az erőforrás-generátorral szemben az egyik legritkábban használt hálózatkutató módszer. Nagyon kevés magyar nyelvű kutatás készült, azok is elsősorban a politikai törésvonalakat, a politikai polarizációt vizsgálták ezzel a módszerrel (Kmetty 2015). Éppen ezért lehet fontos és hiánypótló egy ilyen elemzés.

A tanulmányban az elméleti keretek bemutatása után különböző marginalizált társadalmi csoportok: a cigányok, a börtönviseltek, a melegek és leszbikusok, valamint a hajléktalanok szegregációjának survey elemzését fogom elvégezni egy nagymintás hazai adatfelvétel során méretgenerátoros módszerrel nyert adatok felhasználásával.

Elméleti háttér

TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ ÉS TÁRSADALMI SZOLIDARITÁS

Annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy miként integrálódik vagy nem integrálódik egy adott csoport a társadalomba, először a társadalmi integráció és dezintegráció fogalmát kell tisztázni. Ezt a két fogalmat elsősorban a leszakadással és kirekesztődéssel kapcsolatban használja a magyar szakirodalom (Kovách et al. 2015). Ferge Zsuzsa (1991) a dezintegrációt elsősorban a munkanélküliséggel hozza összefüggésbe, hiszen a munkaerőpiacról való kiszorulás szegmentációval, kasztosodással jár együtt. A társadalmi dezintegrációs folyamatok leggyakrabban a jövedelmi szegénységgel köthetők össze. Ez alapján a fogalom meghatározás alapján a magyar társadalom leginkább dezintegrált csoportjai a munkanélküliek, a jövedelemszegények és a romák. Ferge (1990) úgy véli, hogy „a dezintegráció a társadalmi újratermelési folyamatok zavara; amikor az intézmények alig működnek, az élet objektív feltételei megnehezülnek, a szabályok érvényüket veszítik, és normák nélküli bizonytalan lét uralkodik el.” (Kovách et al. 2015: 74) Hajdu Gábor (2012) is hasonlóan fogalmaz, szerinte a dezintegráció „a társadalom tagjai közötti bizalom- és szolidaritáshiánnyal, a normasértések gyakoriságával, az alacsony együttműködési szinttel jellemezhető” (Hajdu 2012: 45). Ferge Zsuzsa (1991) a közös normák elterjedtségét és társadalmi elfogadottságát érti társadalmi integráció alatt.

Huszár és munkatársai (2020) a társadalmi integrációs folyamatok három szintjét különbözteti meg, a személyközi integrációt, a társadalmi integrációt és a rendszerintegrációt. A személyközi integrációt a társas kapcsolatok rendszere (erős és gyenge kötések) biztosítja, és azt mutatja, hogy az emberek hogyan érzik magukat a szűkebb életvilágukban. A személyközi integráció hiánya a szubjektív kirekesztettség érzéséhez vezet. A társas kapcsolatok fontos erőforrások a rendszerintegrációs folyamatokban. A rendszerintegráció olyan integrációs mechanizmus, ami a politi-

TANULMÁNYOK

kai részvételen, az intézményekbe vetett bizalmon és a normakövetésen keresztül integrálja az embereket a társadalomba. Tehát a rendszerintegráció összehangolja a társadalom tagjainak cselekvéseit és ezáltal növeli a társadalmi, politikai kohéziót. A társadalmi integráció pedig olyan mechanizmusokat tartalmaz, amin keresztül az életvilág és a rendszer kommunikál egymással, vagyis a társadalom tagjai egymásra hatnak és egy közösséget alkotnak (Huszár et al. 2020).

A dezintegráció esetén fennálló társadalmi szolidaritás hiánya a társadalmi bizalom alacsony szintjére vezethető vissza. Ez a fennálló helyzet több különböző folyamat eredménye. Az Inglehart-féle globális értéktérkép azt mutatja, hogy Magyarországon szekularizált, zárt gondolkodású és magába forduló a társadalom (Tóth 2009). Így bár értékek alapján Magyarország a nyugati-keresztény világhoz tartozik, de az ortodox kultúrához is közel helyezkedik el. Ez többek között abban mutatkozik meg, hogy a magyar társadalom rendkívül bizalomhiányos (Széll – Utasi 2018).

A Kádár-korszak, a legvidámabb barakk időszaka során a paternalista, gondoskodó állam minden állampolgárért magára vállalta a felelősséget. Az állam javakat adott az embereknek, illetve legitímálta a féllegális tevékenységeket (második gazdaság, gmk) is. Ezért cserébe apolitikus hozzáállást várt el (aki nincs ellenünk, az velünk van). Így kialakult egy olyan helyzet, hogy az állam mellett nem volt tere a valódi érdekképviselőnek, az egymás iránti felelősségérzet hiánya vált természetessé (Beluszky 2000).

Szintén a szocialista rendszer egyik „vívmánya”, hogy a rendszerváltás előtt az egyéni kapcsolathálókat elsősorban a családtagok, rokonok alkották. A diktatúrában bárki lehetett besúgó, az emberek nem bíztak meg a munkatársaikban, szomszédjaikban sem. Így a család maradt az egyetlen biztonságos tér, az erős kapcsolatok itt alakultak ki (Andorka 2006). Megkötő (bonding) társadalmi hálózat alakult ki, egy családcentrikus kultúra jött létre. Az áthidaló (bridging) kapcsolatok hiányában azonban a társadalom különböző csoportjai között nincs összeköttetés, az információ, a tudás, az ismeretek átadása nem történik meg. A gyenge kötések erejéről Granovetter (1991) írt. Ezek egyfajta hídként, összeköttetésként működnek, így a társadalmi integráció nagyon fontos elemei, hiszen stabilizálják a nagyobb rendszereket, az elkülönülő csoportok ezeken keresztül ismerhetik meg egymást, ami a békés együttélést segíti elő (Gerő – Kovách 2015). A Kádár-rendszerben a tágabb társadalmi környezettel szemben óriási volt a bizonytalanság, így a társadalmi szolidaritás sem volt fellelhető az ismeretlen, nem látható csoportok és egyének iránt. Ezt a családcentrikus kultúrát a familizmus fogalmával írhatjuk le (Dupcsik – Tóth 2008). A familizmus általában ott jelenik meg, ahol gyenge a civil társadalom és központosított az állami vezetés.

A rendszerváltás után az emberek mentalitása nem változott meg jelentősen. Az emberek a kapitalista rendszerben is elvárták az államtól a gondoskodást. A kormányok ehhez valamennyire alkalmazkodtak (pl. a tömeges korai rokkantnyugdíjazás a 90-es években), így az államhoz való hozzáállás jelentősen nem változott. Az állam-

TANULMÁNYOK

polgárok továbbra is kijátszandó ellenségként tekintenek az állami intézményekre, mintsem sajátukként kezelnék (Tóth 2009). A szocialista rendszer mechanizmusai is fokozták az individualizációt, de a rendszerváltás után ez a folyamat még inkább felerősödött. A kapitalista rendszer során kiépült fogyasztói társadalom tovább erősítette a társadalmi értékrend materialisztikus mivoltát (Beluszky 2000). Az olyan individualista, materialista társadalmakban, mint a magyar, alacsonyabb a másokkal szembeni bizalom és tolerancia, ami a társadalmi szolidaritás hiányát is magában rejt.

SZEGREGÁCIÓ ÉS LÁTHATÓSÁG

Ferge Zsuzsa (1991) a dezintegrálódást negatív jelenségként írja le, ami együtt jár a szegregációval és a szegmentált társadalommal. A szegregáció fogalma alatt eredetileg a lakóhelyi szegregációt értették, de ma már ez tágabb értelemben használatos. A lakóhelyi szegregáció nem más, mint amikor a társadalmi egyenlőtlenségek, a különböző etnikai és társadalmi csoportok közötti távolságok térben is megjelennek. Magyarországon a romák esetében figyelhető meg elsősorban, hogy sok településen a többségi társadalomtól elzártan élnek a város, falu egyik szegletében. A szegregáció nem oka, hanem következménye az egyenlőtlenségeknek (Ladányi 2011).

A kisebbség már pusztán a létszáma miatt rosszabb helyzetben van, mint a többség. A kisebbség szó, mely ezeket a társadalmi csoportokat jelöli, sugallja az erőtlenséget és az alárendeltséget. Szociálpszichológiai kísérletekkel mutattak rá arra, hogy a kísérleti személyek a kisebbségi csoportokhoz sokszor könnyebben kötnek negatív jelzőket. Ezeket a hátrányokat csak súlyosbítja, ha a kisebbségi csoportok társadalmi tőkésége az adott társadalomban szerényebb, mint a többségi csoporté. A szegregáció mértéke jellemzően annál kisebb, minél nagyobb létszámban van jelen az adott kisebbség a társadalomban. Minél nagyobbak az egyenlőtlenségek a kisebbségi társadalmi csoport és a többségi társadalom között, annál erőteljesebb a szegregáció mértéke. A szegregáció mérséklése a többségi társadalom hosszú távú érdeke, ugyanis az egész társadalom enélkül válságba kerülhet (Kaptay – Csepeli 2017).

Magyarországon egyre inkább felerősödött a szegregáció, vagyis a térbeli ki-rekesztés folyamata. Nem csak a szegények, hanem a gazdagok is szegregálódnak, lényegében luxusgettóknak élnek (Szoboszlai 2004). A szegregáció, a társadalomból való kizáródás fő okai „a szegénység, az egyenlőtlenség, az etnikai, nemi, vallási diszkrimináció, a munkanélküliség, a hajléktalanság növekedése, a kapcsolati háló gyengülése” (Ferge 2000: 44). A társadalmi kizárás áldozatai azok az emberek és csoportok, akik a társadalmi integráló rendszerekből kiesnek, vagy kirekesztik onnan őket. A szegregáció és a társadalmi élet különböző területeiről való tömeges kizáródás súlyos probléma a mai Magyarországon (Cserti – Orsós 2013).

TANULMÁNYOK

A kisebbségi csoportok vizsgálatakor azonban nem csak a szegregáció, hanem a láthatóság kérdése is releváns. A társadalom differenciálódása és a társadalmi csoportok csökkenő áttekinthetősége egyre nyilvánvalóbb. A társadalmi látásviszonyok romlanak, egyre kevésbé egyértelmű a csoportok és a hozzátartozó személyek felismerhetősége (Angelusz 2000). A csoporthatárok elmosódnak, illetve a csoportok belső differenciálódása is csökkenti a beazonosítás esélyét. Ugyanakkor a láthatóság rendkívül fontos előfeltétele a társadalmi integrációnak. A láthatatlanság által a marginalizált csoportok kirekesztődnek, illetve adott esetben olyan jogoktól fosztódnak meg, ami a többség számára természetes (P. Tóth 2012). A társadalom kisebb csoportokra, darabokra esése és az individualizáció is csökkenti a láthatóságot. Egy csoport láthatósága pozitívan korrelál annak zártságával és homogenitásával. A csoportközi interakciók segítik egymás megismerését és azt, hogy reális kép alakuljon ki az egyes csoportokról, ami segíti a társadalmi integrációt. A magyar társadalomnak elsősorban az identitáscsoportjai láthatóak. A kulturális, fogyasztási, politikai-ideológiai csoportok, milliók és szubkultúrák, valamint az etnikai és nemzeti csoportok (Éber 2015).

Nagyobb láthatóságot eredményez, ha valamilyen külső jellemző, tulajdonság köthető az adott csoporthoz. Az itt vizsgált csoportok esetén a bőrszín, a hajléktalanoknál pedig az utcán élés, az öltözködés olyan attribútumok, ami által ezen csoportok tagjai könnyen beazonosíthatóvá válnak. Ugyanakkor a börtönviseltek, melegek és leszbikusok esetén nincs ilyen egyértelműen beazonosítható attribútum. Sőt, mivel a kutatások azt mutatják, hogy ha az LMBTQ emberek rejtőzködnek, akkor kevésbé vannak kitéve a környezetük megbélyegzésének és diszkriminációnak, így ezeknek a csoportoknak jelentős része nem fedi fel magát, nem válik láthatóvá (Takács 2011). Ez az önvédelmi mechanizmus stigmatizált csoportoknál, akiknek cselekedetei, magatartása nem felelnek meg a társadalmi normáknak, igen gyakran előfordul. Ugyanakkor ez egy ördögi kör, hiszen a láthatatlanság visszaveti a társadalmi integrációjukat. Ezt támasztja alá a 2016-os a Dalia Research által lebonyolított kutatás is, mely alapján Németországban az LMBTQ emberek aránya 7,4%, Magyarországon pedig 1,5% (Koehler – Menzies 2017). Általában véve a nyugat-európai országokban magasabb értékeket mértek, mint Kelet-Európában. Könnyen belátható, hogy az LMBTQ emberek arányában nem lehet ilyen mértékű különbség, egyszerűen arról van szó, hogy Németországban a társadalmi normába belefér a homoszexualitás, így az LMBTQ emberek fel tudják vállalni magukat, ami növeli a láthatóságukat. Ezzel szemben Magyarországon sokak szemében normaszegésnek minősül az LMBTQ emberek identitása, így többségük rejtőzködik (Takács 2011).

HIPOTÉZISEK

A tanulmányom egyik hipotézise az, hogy az általam vizsgált társadalmi csoportoknál jól körülhatárolható szegregációs törésvonalak figyelhetők meg, azonban ezek-

TANULMÁNYOK

nek a csoportoknak a szegregációja különböző mértékű. Másik hipotézisem az, hogy a különböző társadalmi csoportoknál eltérő tényezők felelősek a szegregációért.

Módszer és minta

ADATOK ÉS VÁLTOZÓK

A tanulmány az MTA-ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport 2014-es adatbázisára épül (N=1000), mely olyan változókat tartalmaz, amelyek felhasználhatóak méretgenerátoros elemzéshez (Fokasz et al. 2017). A kutatás során a következő kérdéseket alkalmazták:

„A következő kérdések olyan személyekkel lesznek kapcsolatosak, akiknek ismeri a nevét, és ha valahol összefutnának, megállna velük beszélgetni. Kérem, mondja meg, hogy hány olyan embert ismer, akiről tudja, hogy volt már börtönben? / cigány származású? / meleg vagy lesbikus? / hajléktalan” kérdésre adott válaszok alapján a teljes hálót, emellett az „És ebből hány olyan ember van, akiben meg is bízik?” kérdésre adott válaszok alapján pedig a bizalmi hálót lehet mérni és vizsgálni.

Az 1. táblázat a minta megoszlását mutatja be az alapvető szociodemográfiai változók mentén. A mintavételből fakadó hibák iteratív súlyozás által lettek korrigálva. Így a minta összetétele a szociodemográfiai tényezők alapján (nem, kor, településtípus, iskolai végzettség) megfelel a magyar lakosság arányainak.

1. táblázat. Mintaleírás (N=1000)

Mintaleírás		Településtípus	
Nem	%		%
Férfi	46,6	Budapest	18,1
Nő	53,4	Megyei jogú város	20,6
Korcsoport	%	Egyéb város	31,3
18-29	19,2	Község	30,0
30-44	27,1	Vallásosság	%
45-59	23,6	Nem vallásos	35,5
60+	30,1	Vallásos	55,8
Iskolai végzettség	%	Nem tudja megmondani	8,6
Maximum 8 osztály	28,7	Szubjektív rétegbesorolás	%
Szakiskola	22,2	Felső / felső-középosztály	3,5
Középfokú végzettség	31,4	Középosztály	38,7
Felsőfokú végzettség	17,7	Alsó-középosztály	25,0
		Munkásosztály	25,6
		Alsó osztály	7,2

Forrás: saját szerkesztés

TANULMÁNYOK

EMPIRIKUS STRATÉGIA

A társadalomban a kapcsolathálózat kialakulása és összetétele nem a véletlen műve, különböző strukturális és szociálpszichológiai folyamatok befolyásolják azt. Az egyes emberek nem ugyanakkora valószínűséggel ismerik a különböző csoportok tagjait. A Poisson-eloszlástól vett ilyen jellegű eltérést a túlszórásnak (overdispersion) hívjuk (Kmetty – Koltai 2015). Így az elemzés során a Poisson-modell helyett a korrigált negatív binomiális modellt kell alkalmazni, ahol az alpha paraméter jelöli a túlszórás mértékét (Moksony 2006). Minél magasabb az alpha paraméter értéke, annál inkább szegregált a vizsgált társadalmi csoport a teljes populációban, kapcsolathálózati szempontból pedig annál inkább homofil, azaz az adott társadalmi csoport tagjainak főleg egymással (a hozzájuk hasonlókkal) van kapcsolata. Az alpha paraméterek összehasonlításával megvizsgálható, hogy különböző társadalmi csoportok esetén milyen méretűek az őket körülvevő társadalmi törésvonalak. További előnye ennek a modellnek, hogy a független változók beépítése után az alpha paraméter csökkenéséből következtethetünk arra, hogy a változók mennyire felelnek az adott társadalmi csoport szegregációjáért (Kmetty 2015).

Az elemzés során a négy marginalizált társadalmi csoport – a börtönviseltek, a cigányok, a melegek és leszbikusok, valamint a hajléktalanok – helyzetét a teljes hálóban és a bizalmi hálóban is megvizsgálom, ezentúl becslést is adok az adott társadalmi csoportok nagyságára. Mivel marginalizált társadalmi csoportokat vizsgálunk, ahol a sztereotípiák és az előítélet sokszor megjelenik a csoporttagokkal szemben, így relevánsnak tartom a bizalmi háló vizsgálatát is.

Annak érdekében, hogy a szegregációs határok nagysága és a szegregációt okozó tényezők vizsgálhatóvá váljanak, minden egyes marginalizált csoportnál önálló negatív binomiális modell lett kialakítva a teljes háló és a bizalmi háló esetében is. Az öt alapvető háttérváltozó a nem, az életkor, a településtípus, az iskolai végzettség és a teljes/bizalmi network nagysága volt. Emellett más, egyéb magyarázó változókat is próbáltam beépíteni a modellekbe (vallásosság, szubjektív rétegbesorolás). Alapvetően az adatbázisból elérhető, elsősorban szociodemográfiai változók lettek kiválasztva független változóknak, amelyek a vonatkozó szakirodalom alapján befolyásolhatják a különböző kisebbségekhez fűződő attitűdöket. A vizsgálat arra irányult, hogy mely háttérváltozók a meghatározók abban, hogy az egyének a teljes/bizalmi kapcsolathálójukban milyen arányú adott marginalizált csoportbeli taggal rendelkeznek. A teljes és bizalmi network méret változók beépítése a modellekbe a mérethatás általi lehetséges torzítást szűri ki.

Az elemzés folyamata során az első lépés egy üres negatív binomiális modell létrehozása volt, amiben nincsenek háttérváltozók. Az itteni üres alpha paraméter a kiindulópont. Majd ezt követően kerültek beépítésre a magyarázó változók, így az alpha paraméter csökkenéséből (és a változóhoz tartozó szignifikanciaszintből) lehet arra következtetni, hogy a háttérváltozók mennyire felelnek az adott marginalizált csoport szegregációjáért.

TANULMÁNYOK

A vizsgált marginalizált csoportok esetén a táblázatok a legfontosabb eredményeket tartalmazzák. A negatív binomiális modellekbe beépített változók szignifikanciáját az *1. számú melléklet* tartalmazza.

Eredmények

LEÍRÓ STATISZTIKÁK

A kutatás során a kapcsolathálózat nagyságának becslése, a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően, keresztniveken keresztül történt (Kmetty 2014). Az adatfelvétel során lekérdezésre került, hogy hány Judit, Milán, Krisztián, Barbara és Sándor nevű ismerőse van az egyénnek, és ezek közül mennyiben bízik meg. Ezen adatok, valamint az utónév statisztika alapján lehet becslést adni a network méretre.

A Kmetty-féle (2014) becslési módszert⁷ használva a vizsgált mintán a becslött kapcsolatháló nagysága a teljes hálóban 215 fő, tehát egy embernek átlagosan ennyi ismerőse van. A bizalmi háló becslött nagysága pedig 145 fő, tehát egy ember átlagosan ennyi másik emberben bízik meg. A bizalmi kapcsolatok száma közel kétharmada a teljes kapcsolathálóznak, így erősen kétséges, hogy ez interpretálható erős kötésként. Kmetty (2015) szerint a méretgenerátor nem alkalmas az erős és gyenge kötések megkülönböztetésére, így a cél itt sem lehet az. Viszont a bizalmi háló egy jelentős szűkítés a teljes háléhoz képest, ami már csak a közelebbi kapcsolatokat tartalmazza.

2. táblázat. Marginalizált társadalmi csoportok a kapcsolathálóban

	Teljes háló			Bizalmi háló		
	Nincs ismerőse az adott csoportban (%)	Átlag	Szórás	Nincs ismerőse az adott csoportban akiben megbízna (%)	Átlag	Szórás
Börtönviselt	69,27	0,66	1,60	87,46	0,2	0,65
Cigány	25,70	7,20	14,13	54,66	2,54	8,37
Meleg/leszbikus	78,54	0,48	1,53	83,94	0,31	1,12
Hajléktalan	80,25	0,75	3,85	88,68	0,25	1,22
Network méret		215	150		145	104

Forrás: saját szerkesztés

Összességében a teljes kapcsolatháló 215 ismerőséből átlagosan 9,1 van a vizsgált marginalizált csoportokból. Ez a teljes kapcsolatháló 4,2%-a. A megkérdezettek 25,7%-ának nincs cigány ismerőse, 69,3%-nak nincs börtönviselt ismerőse, 78,5%-nak nincs meleg/leszbikus ismerőse, 80,3%-nak pedig nincs hajléktalan ismerőse.

⁷ Az 2. számú melléklet tartalmazza a keresztnivek általi becslés matematikai modelljét.

TANULMÁNYOK

Nagy különbség van a cigány, illetve a másik három csoport között, mely a kapcsolatok számának átlagán is megfigyelhető.

Az adatok alapján elmondható, hogy egy ember átlagosan 7,2 cigány embert ismer, a hajléktalan ismerősök átlaga pedig 0,75, amivel második a csoportok között, függetlenül attól, hogy ebből a csoportból van a legkevesebb embernek legalább egy ismerőse. Vélhetően a könnyebb láthatóság lehet az oka annak, hogy ennek a két csoportnak az átlaga a legmagasabb a teljes hálóban. A börtönviselt ismerősök átlaga 0,66, míg a melegké/leszbikusoké 0,48. Ahogy korábban már volt róla szó, a nehezebben látható börtönviselték és a meleg/leszbikus emberek esetén ezekre az alacsony arányokra, illetve számokra rányomja a bélyegét az előítéletektől való félelem, így sokan inkább nem fedik fel magukat.

A bizalmi hálóban a marginalizált csoportokbeli emberek átlagos száma 3,3. Ez csupán a bizalmi háló 2,3 %-a, ami közel fele a teljes hálós aránynak. A bizalmi háló esetén minden csoportnál nőtt azoknak az aránya, akiknek nincsen ismerőse a bizalmi hálóban, illetve egy csoport kivételével (meleg/leszbikus) jelentősen csökkent az ismerősök száma is. Ez jól mutatja azt, hogy valóban marginalizált csoportokról beszélünk. Még ha ezen csoport tagjai meg is jelennek a teljes hálóban, a bizalmi hálónak már csak a töredéke lesz a tagja.

A bizalmi hálóban az emberek 54,7%-ának nincs cigány ismerőse. Ez a teljes háló 25,7%-ához képest jelentős eltérés. A melegek/leszbikusok a bizalmi hálóban a teljes hálóval ellentétben a második leggyakoribb csoport, az emberek 83,9%-ának nincs ilyen ember a bizalmi hálójában. Ez nem tér el jelentősen a teljes háló arányától (78,54%). Az emberek 87,5%-ának nincs börtönviselt, míg 88,7%-ának hajléktalan a bizalmi hálójában. A cigányok mellett a börtönviseltéknél figyelhető meg ez a fajta diszkrimináció, azaz hogy nagyon kevesen kerülnek be a bizalmi hálóba.

Egy ember bizalmi hálójában átlagosan 2,54 cigány, 0,31 meleg vagy leszbikus, 0,25 hajléktalan és 0,2 börtönviselt ember van. A bizalmi háló mérete átlagosan 145. Ez közel kétharmada a teljes hálónak. Azonban csak a melegek/leszbikusok esetén figyelhető meg, hogy a bizalmi hálóba tartozó ismerősök átlaga arányosan a 2/3-a lett a teljes hálós átlagnak. A másik három csoportban (börtönviselt, cigány, hajléktalan) ez az arány közel a harmada a teljes hálós ismerősöknek. Ez azt mutatja, hogy amennyiben valakinek meleg/leszbikus ismerőse van, az körülbelül ugyanolyan eséllyel kerül a bizalmi hálóba, mint a nem ehhez a csoporthoz tartozó emberek. Azonban ez nem mondható el a másik három marginalizált csoportról.

A teljes háló alapján becslést lehet tenni a különböző társadalmi csoportok nagyságára. Magyarország népessége az adatfelvétel évében, 2014-ben 9,87 millió fő volt. A 215 fős átlagos kapcsolathálóban a börtönviselték átlagos száma 0,66, ez alapján a 9,87 milliós Magyarországon a börtönviselték száma 30 299 fő⁸. A többi társadal-

⁸ (lakosság/teljes háló) * adott csoport átlagának száma

TANULMÁNYOK

mi csoport esetén is felszorozva az értékeket azt kapjuk, hogy a cigányok száma 330 530 fő, a melegek/leszbikusoké 22 035 fő, míg a hajléktalanok száma 34 430 fő volt. Fontos megjegyezni, hogy a méretgenerátoros módszerrel inkább alábecsüljük a társadalmi csoportok nagyságát. Főleg olyan csoportok esetén figyelhető ez meg, ahol magas a látencia (melegek/leszbikusok, börtönviseltek). Ezzel a módszerrel a társadalmi csoportok jól látható szereplőinek számát tudjuk megbecsülni. A jobban látható csoportok esetén (cigányok, hajléktalanok) a becslés pontosabbnak mondható.

BÖRTÖNVISELTEK AZ EGYÉNI KAPCSOLATHÁLÓBAN

Teljes kapcsolatháló esetén a magyarázó változók közül négy szignifikáns: az életkor, a vallásosság, a nem és a kapcsolatháló nagysága. A 3. táblázatban a B értékek mutatják a kapcsolat irányát, az exponenciális B pedig azt fejezi ki, hogy a független változón való elmozdulás mennyire növeli a függő változó mértékét. Az exponenciális B „a magyarázó változó multiplikatív hatását tükrözi: azt fejezi ki, hányszorosára nő vagy csökken a vizsgált jelenség átlagos gyakorisága (...), amint a magyarázó változó 1 egységgel emelkedik.” (Moksony 2006: 370) A 45–59 évesek és a 30–44 évesek kapcsolathálójában is átlagosan közel másfélszer annyi börtönviselt van, mint a 60 feletti hálójában. A 60 feletti és a 18–29 éves korcsoport kapcsolathálója között nincs szignifikáns eltérés a börtönviselt ismerősök számát illetően. A vallásosság esetén az exponenciális B értéke 0,627, ami azt jelenti, hogy a vallásosoknak 0,627-szer annyi (tehát közel kétharmadnyi) börtönviselt van az egyéni kapcsolathálójában, mint a nem vallásos embereknek. Ezért is hívjuk ezt az értéket esélyhányadosnak. A nők teljes kapcsolathálójában átlagosan közel 60%-nyi börtönviselt van egy férfiéhoz képest. Az eggyel nagyobb kapcsolatháló 1,003-szor több börtönviselt ismerőst valószínűsít. Ahogy korábban volt róla szó, a network változók beépítése a modellbe azért fontos, mert így ki lehet szűrni a mérethatás általi torzítást, hiszen például a nők alacsonyabb börtönviselt ismerőseinek számát az is okozhatná, hogy egyszerűen alacsonyabb a nők ismerőseinek a száma, mint a férfiaké.

A létrehozott modell magyarázó erejét a megmagyarázott heterogenitás (a két -2LL különbsége), valamint a teljes heterogenitás (üres modell -2LL értéke) hányadosa adja meg. Jelen helyzetben a teljes hálónál a megmagyarázott hányad 21,80%. Összességében az alpha értéke a magyarázó változók beépítése után 3,017-ről 2,159-ra csökkent. A közel 1-es alpha érték utalna arra, hogy a börtönviseltek csoportjára nem jellemző a szegregáció, de a 2,159-es érték arra utal, hogy jól látható szegregációs határok vannak e csoport körül a teljes hálóban.

TANULMÁNYOK

3. táblázat. A börtönviseltekre vonatkozó negatív binomiális modell

Börtönviseltek	Teljes kapcsolatháló			Bizalmi háló		
	B	sig	exp (b)	B	sig	exp (b)
(Intercept)	-0,448	0,159	0,639	-1,417	0,001	0,243
18-29 éves	0,007	0,978	1,007			
30-44 éves	0,456	0,029	1,578			
45-59 éves	0,432	0,045	1,540			
60+ éves	0 ^a		1			
Vallásosság	-0,467	0,003	0,627	-0,442	0,062	0,643
Nem (nő)	-0,502	0,001	0,605	-0,498	0,037	0,608
Ismerősi hálózat nagysága	0,003	0,000	1,003	0,004	0,000	1,004
Alpha (üres model)	3,017			5,503		
-2LL (üres modell)	-947,365			-435,815		
Alpha (teljes modell)	2,159			3,150		
-2LL (teljes modell)	-740,844			-316,198		
Megmagyarázott hányad (R ²)	0,2180			0,2745		

Forrás: saját szerkesztés

A bizalmi háló esetén az életkor változó nem szignifikáns, de ugyanaz a másik három magyarázó változó igen.⁹ A teljes háléhoz hasonlóan a vallásosoknak közel kétharmadannyi börtönviselt van a bizalmi hálójukban, mint a nem vallásos embereknek, a nőknek pedig közel 60%-nyi a férfiakhoz képest. Az eggyel nagyobb bizalmi háló 1,004-szor több börtönviselt ismerőst valószínűsít. A bizalmi háló esetén a megmagyarázott hányad 27,45%. Összességében az alpha értéke a bizalmi hálóban a magyarázó változók beépítése után 5,503-ról 3,150-re csökkent, ami a teljes háló alpha értékénél lényegesen magasabb. Ez arra utal, hogy a börtönviseltek iránt, valószínűleg előéletük miatt, távolságtartással viseltetnek az emberek, nem igazán engedik be őket a bizalmi hálójukba. Ezen alpha érték alapján jelentős, látható szegregáció figyelhető meg a börtönviseltek esetében.

CIGÁNYOK AZ EGYÉNI KAPCSOLATHÁLÓBAN

A teljes és a bizalmi hálóban is a magyarázó változók közül négy szignifikáns, a településtípus, az életkor, az iskolai végzettség és a kapcsolatháló nagysága. A 4. táblázat alapján a településtípusokat megvizsgálva az látható, hogy kevesebb, mint harmadannyi cigány ismerős van a budapestiek és a megyei jogú városban élők teljes kapcsolathálózatában, mint a községben élőknek. Még a városban élők teljes kapcsolat-

⁹ A vallásosságot szignifikáns magyarázó változónak fogadtam el (p=0,062≈0,05).

TANULMÁNYOK

hálójában is csak közel 40%-nyi a cigány ismerősök száma a községben lakókhöz képest. A 60+ korosztályhoz képest, mind a másik három fiatalabb korcsoport esetében közel másfélszeres a cigány ismerősök száma a teljes kapcsolathálóban. A maximum 8 osztályt végzettek esetén közel kétszeres, a szakmunkásoknál pedig másfélszeres a cigány ismerősök átlagos száma a teljes hálóban a diplomásokhoz képest. A diplomások és a középiskolát végzettek között nincs szignifikáns különbség a cigány ismerősök számában. Az eggyel nagyobb kapcsolatháló 1,002-szor több cigány ismerőst valószínűsít. A modell által megmagyarázott hányad 15,76%. Összességében az alpha értéke 1,587-re csökkent, ami azt mutatja, hogy a teljes hálóban a cigányok szegregációja viszonylag alacsony mértékű, ami egyrészt a cigány kisebbség nagyobb létszáma miatt, másrészt a nagyfokú láthatóságuk miatt lehet.

4. táblázat. A cigányokra vonatkozó negatív binomiális modell

Cigányok	Teljes kapcsolatháló			Bizalmi háló		
	B	sig	exp (b)	B	sig	exp (b)
Intercept	1,306	0,000	3,691	0,220	0,334	1,246
Budapest	-1,127	0,000	,324	-0,742	0,001	,476
megyei jogú város	-1,209	0,000	,299	-1,413	0,000	,243
város	-0,898	0,000	,407	-1,115	0,000	,328
község	0 ^a		1	0 ^a		1
18-29 éves	0,426	0,004	1,531	-0,046	0,827	,955
30-44 éves	0,530	0,000	1,698	0,123	0,522	1,131
45-59 éves	0,347	0,010	1,415	0,459	0,016	1,582
60+ éves	0 ^a		1	0 ^a		1
Max 8 osztály	0,690	0,000	1,994	0,938	0,000	2,556
szakmunkás	0,403	0,013	1,497	0,263	0,237	1,301
középiskola	0,003	0,986	1,003	-0,538	0,017	,584
diploma	0 ^a		1	0 ^a		1
Ismerősi hálózat nagysága	0,002	0,000	1,002	0,005	0,000	1,005
Alpha (üres model)	2,32			4,427		
-2LL (üres modell)	-2564,41			-1555,144		
Alpha (teljes modell)	1,587			2,629		
-2LL (teljes modell)	-2160,236			-1232,44		
Megmagyarázott hányad (R ²)	0,1576			0,2075		

Forrás: saját szerkesztés

A bizalmi hálóban a budapestieknek átlagosan közel fele, a megyei jogú városban élőknek negyedannyi, a városban élőknek pedig harmadannyi cigány bizalmas ismerősük van, mint a községben élőknek. Az életkori korcsoportot megvizsgálva a cigány bizalmas ismerősök számában a 60+ korcsoporthoz képest egyedül a 45–59-es

TANULMÁNYOK

korcsoport esetén fedezhető fel szignifikáns eltérés. Közel másfélszer annyi cigány van a bizalmi hálójukban, mint a 60+ éveseknek. A diplomások és a szakmunkások bizalmi hálóját tekintve nincs szignifikáns különbség a cigányok számában. Azonban a maximum 8 osztályt végzetteknek átlagosan több mint 2,5-szer, míg a középiskolát végzetteknek kicsit több mint feleannyi cigány van a bizalmi hálójában, mint a diplomát végzetteknek. Az eggyel nagyobb bizalmi háló 1,005-szor több cigány ismerőst valószínűsít. A modell által megmagyarázott hányad 20,75%. Összességében az alpha értéke a bizalmi hálóban 2,629-re csökkent, ami így is lényegesen magasabb, mint a teljes háló esetén. Ez arra utal, hogy a börtönviseltékhez hasonlóan a cigányok iránt is távolságtartással viseltetnek az emberek, nem igazán engedik be őket a bizalmi hálójukba. Az alpha értékek alapján jól látható szegregációs határ figyelhető meg a cigányoknál.

MELEGEK ÉS LESZBIKUSOK AZ EGYÉNI KAPCSOLATHÁLÓBAN

A magyarázó változók közül négy szignifikáns: a településtípus, az életkor, a szubjektív rétegbesorolás és a kapcsolatháló nagysága. Ebben a modellben az iskolai végzettség helyett a rétegbesorolás hatékonyabbnak bizonyult, mint a börtönviselték és a cigányok esetén. Az 5. táblázat eredményei alapján megállapítható, hogy a községben élők és a városiak teljes hálóját vizsgálva nincs szignifikáns különbség a meleg/leszbikus ismerősök számát tekintve. Azonban a budapestieknek átlagosan közel háromszor annyi, a megyei jogú városban élőknek pedig kétszer annyi meleg/leszbikus ember van a teljes kapcsolathálójában, mint a községben élőknek. Az alsó osztályhoz képest a munkásosztálybelieknek és az alsó-középosztályba tartozóknak sincs a kapcsolathálójában szignifikáns eltérés a meleg/leszbikus ismerősök átlagos számában. A középosztálybeliek kapcsolathálójában átlagosan 2,2-szer¹⁰, a felső-felsőközéposztálybelieknek pedig négy és félszer több meleg/leszbikus ismerős van, mint az alsó osztálybelieknek. A 60 felettiékhöz képest a másik három korcsoportnak közel dupla annyi meleg/leszbikus ismerőse van. Az eggyel nagyobb kapcsolatháló 1,004-szor több meleg vagy leszbikus ismerőst valószínűsít. A modell megmagyarázott hányada 20,12%. Összességében az alpha értéke 2,082-ra csökkent, ami nagymértékű szegregációnak tekinthető.

¹⁰ $p=0,076$, de mivel közel van a határértékhez, így szignifikáns különbségnek fogadtam el.

TANULMÁNYOK

5. táblázat. A melegekre és leszbikusokra vonatkozó negatív binomiális modell

Melegek/leszbikusok	Teljes kapcsolatháló			Bizalmi háló		
	B	sig	exp (b)	B	sig	exp (b)
Intercept	-3,335	0,000	0,036	-3,381	0,000	0,034
Budapest	1,068	0,000	2,909	1,197	0,000	3,311
megyei jogú város	0,705	0,003	2,023	0,623	0,023	1,865
város	-0,241	0,319	0,786	-0,287	0,314	0,750
község	0 ^a		1	0 ^a		1
felső-felsőközép osztály	1,502	0,008	4,490	1,818	0,006	6,157
középosztály	0,791	0,076	2,206	0,904	0,109	2,469
alsó-középosztály	0,567	0,216	1,763	0,813	0,160	2,255
munkásosztály	0,279	0,546	1,321	0,324	0,580	1,383
alsó osztály	0 ^a		1	0 ^a		1
18-29 éves	0,575	0,029	1,777			
30-44 éves	0,830	0,001	2,294			
45-59 éves	0,679	0,007	1,972			
60+ éves	0 ^a		1			
Ismerősi hálózat nagysága	0,004	0,000	1,004	0,005	0,000	1,005
Alpha (üres model)	4,066			4,723		
-2LL (üres modell)	-721,449			-552,969		
Alpha (teljes modell)	2,082			1,786		
-2LL (teljes modell)	-576,286			-414,104		
Megmagyarázott hányad (R ²)	0,2012			0,2511		

Forrás: saját szerkesztés

A bizalmi háló estén az életkor változó nem szignifikáns, minden másik magyarázó változó viszont igen. A budapestiek bizalmi hálójában több mint háromszor anynyi, a megyei jogú városban élők esetén pedig közel kétszer anynyi a meleg bizalmas ismerősök száma, mint a községben élőkénél. A városban élők és a községben élők meleg/leszbikus bizalmas ismerőseinek számai között nincs szignifikáns különbség. A felső-felsőközéposztálybelieknek átlagosan több mint hatszor anynyi meleg vagy lesbikus bizalmas ismerőse van, mint az alsó osztálybelieknek. Az eggyel nagyobb bizalmi háló 1,005-szor több meleg vagy lesbikus ismerőst valószínűsít. A bizalmi háló esetén a negatív binomiális modell megmagyarázott hányada 25,11%. Az alpha értéke 1,786-re csökkent, ami alacsonyabb, mint a teljes háló esetében. Ez azt mutatja, hogy a meleg/leszbikus emberek szegregációja bár nagymértékű a magyar társadalomban, ugyanakkor jó eséllyel a bizalmi hálóban is szerepelnek azoknál, akik benne vannak a teljes hálóban. Tehát aki ismer meleg/leszbikus embereket, azoknál kevésbé van jelen az előítélet.

TANULMÁNYOK

HAJLÉKTALANOK AZ EGYÉNI KAPCSOLATHÁLÓBAN

A teljes és a bizalmi hálóban is a magyarázó változók közül három szignifikáns, az iskolai végzettség, a településtípus és a kapcsolatháló nagysága. A maximum 8 osztályt végzetteknek közel négyszer annyi, a szakmunkásoknak és a középiskolát végzetteknek pedig közel kétszer annyi hajléktalan van a teljes kapcsolathálójában, mint a diplomásoknak. A megyei jogú városban élőknek több mint három és félszer, a városban élőknek pedig közel háromszor több hajléktalan ismerőse van, mint a községben élőknek. A községben élők és a budapestiek kapcsolathálója között nincs szignifikáns különbség a hajléktalanok átlagos számát tekintve. Az eggyel nagyobb kapcsolatháló 1,003-szor több hajléktalan ismerőst valószínűsít. A megmagyarázott hányad 16,88%. Az alpha értéke 5,789-re csökkent, ami kiemelkedően magas a többi csoporthoz képest is. Ez rendkívül nagymértékű szegregációt jelez.

6. táblázat. A hajléktalanokra vonatkozó negatív binomiális modell

Hajléktalanok	Teljes kapcsolatháló			Bizalmi háló		
	B	sig	exp (b)	B	sig	exp (b)
Intercept	-2,997	0,000	,050	-4,746	0,000	,009
Max 8 osztály	1,382	0,000	3,985	1,228	0,007	3,414
szakmunkás	0,844	0,023	2,326	1,038	0,023	2,823
középiskola	0,706	0,043	2,025	0,283	0,534	1,327
diploma	0 ^a		1	0 ^a		1
Budapest	0,290	0,401	1,336	1,029	0,032	2,799
megyei jogú város	1,289	0,000	3,628	1,494	0,000	4,454
város	1,104	0,000	3,015	2,011	0,000	7,469
község	0 ^a		1	0 ^a		1
Ismerősi hálózat nagysága	0,003	0,000	1,003	0,007	0,000	1,007
Alpha (üres model)	9,767			11,623		
-2LL (üres modell)	-806,565			-452,077		
Alpha (teljes modell)	5,789			5,280		
-2LL (üres modell)	-670,421			-347,642		
Megmagyarázott hányad (R ²)	0,1688			0,2310		

Forrás: saját szerkesztés

A maximum 8 osztályt végzettek bizalmi hálójában közel 3,5-szer több, a szakmunkások bizalmi hálójában pedig közel háromszor több a hajléktalanok száma, mint a diplomásoknak. A teljes hálótól eltérően a bizalmi hálóban nincs szignifikáns különbség a diplomások és a középiskolát végzettek között a hajléktalanok számát illetően. A községben élőkhez képest a városban élők bizalmi hálójában átlagosan közel 7,5-szer annyi, a megyei jogú városban élőkében 4,5-szer annyi, a budapestiekében pedig közel háromszor annyi hajléktalan található. Az eggyel nagyobb bizalmi

TANULMÁNYOK

háló 1,007-szor több hajléktalan ismerőst valószínűsít. A bizalmi háló esetében a megmagyarázott hányad 23,1%. Összességében az alpha értéke a bizalmi hálóban 5,280-ra csökkent, ami a teljes háló alpha értékénél bár alacsonyabb, de ez rendkívül nagymértékű szegregációs határnak minősül.

AZ EGYÉNI KAPCSOLATHÁLÓZATBAN LÉVŐ ISMERŐSÖK ÁTLAGÁNAK VIZSGÁLATA A SZEGREGÁCIÓKÉPZŐ CSOPORTOKON BELÜL

A 3. számú melléklet mutatja, hogy a különböző szegregációképző változókon belül hogyan alakul az ismerősök és a marginalizált csoportbeli ismerősök átlaga. Az adatok alapján az látható, hogy minél magasabb valakinek az iskolai végzettsége, annál több ismerőse van a teljes és a bizalmi hálóban is. Életkori csoportoknál megfigyelhető, hogy minél fiatalabb korcsoportba tartozik valaki, annál magasabb az ismerősök száma a teljes, illetve a bizalmi hálóban. Szubjektív rétegbesorolás esetén alapvetően a felsőbb osztályba tartozóknak nagyobb a kapcsolathálójuk. A két legfelső osztályban (felső-felsőközép, középosztály) egyértelműen magasabb az ismerősök átlagos száma, mint a három alsóbb osztályban (alsó-közép, munkás, alsó osztály). A településtípus esetén a teljes hálóban nincs jelentős különbség (a budapestiek ismerősszáma a legalacsonyabb), viszont a bizalmi hálóban már egyértelműen a budapestiek kapcsolathálója a legnagyobb. Nemek között és a vallásosak–nem vallásosak között nincs jelentős különbség az átlagos ismerősszámban.

Ezen eredmények ellenére mégis azt látjuk, hogy sok esetben nem abban a csoportban magas a marginalizált csoportbeli tagok átlagos száma, akiknél nagyobb a kapcsolatháló mérete. Az iskolai végzettség változó két marginalizált csoport esetén volt szignifikáns, és az látható, hogy maximum 8 osztályt végzetteknek hiába a legkisebb az átlagos ismerősszáma a teljes és a bizalmi hálóban a többi iskolai végzettségű csoporthoz képest, a körükben messze a legmagasabb a cigányok és hajléktalanok átlagos száma is. Míg a maximum 8 osztályt végzettek kapcsolathálójában átlagosan 185,28-ból 12,75 marginalizált csoportbeli tag van, addig a diplomások 263,36 fős átlagos networkjéből csupán 5,72 marginalizált csoportbeli. A bizalmi hálóban a maximum 8 osztályt végzetteknek 120,26-ból 5,01, a diplomásoknak 172,11-ből 2,11 marginalizált csoportbeli ismerőse van.

Településtípus esetén is azt látjuk, hogy a községben élők teljes/bizalmi kapcsolathálójában messze a legnagyobb a cigányok átlagos száma, ahogy ezt korábban a negatív binomiális modellek elemzésénél is látható volt. A községben élők esetén a teljes hálóban átlagosan 215-ből 15,31 marginalizált csoportbeli tag van, addig a budapestiek esetén 203,01-ből 4,85. Ez a bizalmi hálóban úgy alakul, hogy a községben élőknek 140,13-ből 5,54, a budapestieknek 161,14-ből 2,81 a marginalizált csoportbeli tagok átlaga. A községben élők teljes/bizalmi kapcsolathálójában tehát magas a cigányok aránya és alacsony a melegek/leszbikusok aránya. Budapesten ez

TANULMÁNYOK

pont fordítva érvényes. A megyei jogú városban élők és a városiak körében a hajléktalanok száma magasabb az átlagnál.

Életkor alapján az látható, hogy a 60+-os korosztályban alacsony a kapcsolatok száma és ez a marginalizált csoportbeli ismerősök átlagos számában is megmutatkozik. A többi korosztályban magasabb a börtönviseltek, a cigányok és a melegek/leszbikusok száma is.

A nem és a vallásosság is csak egyik marginalizált csoport esetében volt szegregációs rétegeképző, a börtönviselteknél, de ha az összes marginalizált csoportbeli ismerősök átlagát nézzük, akkor nincs szignifikáns különbség a nők és a férfiak, valamint a vallásosak és nem vallásosak között.

A szubjektív rétegbesorolás változót a meleg/leszbikus csoport vizsgálata esetén használtam, ahol kiderült, hogy a magasabb társadalmi osztályba tartozók körében magasabb a meleg/leszbikus ismerősök száma. Ugyanakkor, ha megfigyeljük az átlagos ismerősök számát, akkor azt láthatjuk, hogy a teljes hálóban az alsó osztályba tartozóknak 200,52-ből 17,8 marginalizált csoportbeli ismerőse van, míg a felső-felsőközéposztályba tartozóknak 250,38-ből 8,59. Alapvetően az alacsonyabb osztályba tartozóknak bár alacsonyabb az átlagos ismerősszáma, de magasabb esetükben a marginalizált csoportbeli ismerősök átlagos száma.

Összegzés

A vizsgálati hipotéziseket az adatok alapján elfogadhatjuk, hiszen a vizsgált marginalizált társadalmi csoportok igen eltérő mértékű szegregációval néznek szembe. A 7. táblázat az alpha paraméter értékeit mutatja a különböző társadalmi csoportok esetén. Az alpha paraméter a túlszórás mértékét mutatja, vagyis azt, hogy mennyire kiegyenlíttelen a különböző csoportok ismertsége a társadalmon belül.

7. táblázat. Az alpha-értékek különböző csoportok esetén

Alpha-érték	Teljes kapcsolatháló	Bizalmi háló
Cigányok	1,587	2,629
Melegek/leszbikusok	2,082	1,786
Börtönviseltek	2,240	3,15
Hajléktalanok	5,789	5,280

Forrás: saját szerkesztés

A teljes hálóban a cigányok (1,587), melegek/leszbikusok (2,082), börtönviseltek (2,240), hajléktalanok (5,789) sorrend állítható fel. Tehát a hajléktalanok esetén

TANULMÁNYOK

látható a legnagyobb mértékű a szegregáció, ami azt jelenti, hogy rendkívül kiegyenlítettlen a hajléktalanok ismertsége a társadalmon belül. Ez azzal magyarázható, hogy a hajléktalanok társas támogatása rendkívül alacsony, kapcsolataik főleg a többi hajléktalanra korlátozódnak, gyenge kapcsolataik is csak a legalsó rétegekkel vannak. Hajléktalanok esetében így lényegében egyszerre beszélhetünk a társadalomból való kizáródásról, illetve a saját közegükbe való bezáródásról (Nagy 2010). Könnyű láthatóságuk miatt egy átlagos ember teljes kapcsolathálóójában nagyobb számban előfordulnak, mint a börtönviseltek vagy a melegek és leszbikusok, de a kirekesztettség mértéke esetükben messze a legnagyobb. A cigány emberek szegregációja jelentős mértékű a teljes hálóban, de a négy marginalizált csoport közül a legkisebb. Ez vélhetően a társadalomban való magas létszámuknak és a jó láthatóságuknak köszönhető, hiszen ezáltal a társadalom legtöbb rétege számára elérhető közelségben vannak. Ennek ellenére a mai Magyarországon a cigányokkal szembeni elutasítás nyílt formában mutatkozik meg. A társadalom minden rétegében rendkívül magas a cigányok elutasítotttsága (Keresztes et al. 2016). A melegek/leszbikusok és a börtönviseltek szegregációja a teljes hálóban nagyjából megegyezik, nagyobb mértékű szegregációval néznek szembe, mint a cigányok. Mint a cigányok esetén láthattuk, pusztán a nagy létszám miatt a nagyobb csoportoknál alapvetően kisebbek a törésvonalak, míg a kisebb csoportoknál általában nagyobbak. Egyszerűbben, ha alacsony az adott csoport lélekszáma és/vagy nehezen is látható, akkor kisebb esély van arra, hogy a társadalom tagjai között kiegyenlítettten jelenjenek meg (Blau 1994).

A bizalmi hálóban a börtönviseltek és a cigányok a teljes háléhoz képest nagyobb szegregációval néznek szembe, míg a másik két csoport kisebbel. A bizalmi hálóban a melegek/leszbikusok (1,786), cigányok (2,629), börtönviseltek (3,150), hajléktalanok (5,280) sorrend állítható fel. A melegek/leszbikusok esetén a teljes háléhoz képest csökkent az alpha paraméter értéke, de még így is jelentős mértékű a szegregáció. Ugyanakkor látható, hogy ennek mértéke jóval alacsonyabb, mint a másik három csoport esetén. A melegek/leszbikusok látható része nem küzd a munkanélküliséghez kapcsolódó problémákkal, az átlaghoz képest magasabb az iskolai végzettségük és a többségük Budapesten vagy nagyvárosban lakik (Dombos et al. 2011). Ez a magas státusz, iskolázottság és vélhetően jó anyagi helyzetet, több kapcsolati erőforrást eredményez, ami csökkenti a szegregáció mértékét (Albert et al. 2017). A cigányok esetén a bizalmi hálóban jelentősen megnőtt az alpha paraméter értéke a teljes háléhoz képest. Tehát a bizalmi hálóban egyenlőtlenebbül oszlanak el a cigány ismerősök a társadalomban, mint teljes háló esetén. A mérethatás alapján a bizalmi hálóban is a cigányoknak kellene a legkisebb mértékű szegregációval szembenéznük, de az, hogy ennek ellenére ennyivel magasabb az alpha paraméter, mint a melegek/leszbikusok esetében, ez egyértelműen mutatja a cigányok rendkívül jelentős mértékű szegregációját. A korábban leírt erős és nyílt diszkrimináció ezekben a számokban is visszatükröződik. Míg a börtönviseltek szegregációja a teljes hálóban még közel megegyezett a melegekével, addig a bizalmi hálóban már rendkívül nagy

TANULMÁNYOK

a különbség e két csoport között. A börtönviseltek esetén az figyelhető meg, hogy többségüket nem várja szabadulás után kint család, kapcsolataik beszűkültek. A még fennmaradó régi kapcsolatoknak pedig visszahúzó ereje lehet, hiszen lehetőséget kínálnak az újbóli bűnözésre. Albert és munkatársai (2017) szerint az elmagányosodottak érzik magukat a leginkább kirekesztettnek, amit alapvetően a rokonai kapcsolatok hiánya okoz. Ez figyelhető meg ebben az esetben is és ez vezet rendkívül magas mértékű szegregációhoz. A hajléktalanok esetén az alpha paraméter a bizalmi hálóban valamelyest csökkent a teljes hálózathoz képest, de még így is mindkét esetben 5 és 6 közé esik, ami minden más csoporthoz képest kiemelkedően magas. Ez a korábban leírt bezáródás következménye.

Az adatok alapján a vizsgálat során kialakított másik hipotézis is beigazolódott, hiszen ahogy a negatív binomiális modellek mutatják, látható, hogy különböző társadalmi csoportok szegregációjáért különböző tényezők a felelősek, még ha van is köztük átfedés (8. táblázat). A teljes/bizalmi háló minden esetben, a településtípus és az életkor¹¹ változó három csoportnál, míg az iskolai végzettség változó két csoport esetén volt szegregációképző változó.

8. táblázat. A szegregációképző változók a különböző marginalizált társadalmi csoportok esetén

Börtönviseltek	Melegek/leszbikusok	Cigányok	Hajléktalanok
Teljes/bizalmi kapcsolat nagysága	Teljes/bizalmi kapcsolat nagysága	Teljes/bizalmi kapcsolat nagysága	Teljes/bizalmi kapcsolat nagysága
Nem	Településtípus	Településtípus	Településtípus
Vallásosság	Szubjektív rétegbesorolás	Iskolai végzettség	Iskolai végzettség
Életkor (csak teljes hálóban)	Életkor (csak teljes hálóban)	Életkor	

Forrás: saját szerkesztés

Ahogy korábban már bemutatásra került, sok esetben (iskolai végzettség, osztálybesorolás, településtípus) nem abban a csoportban volt magasabb a marginalizált csoportbeli tagok átlagos száma, akiknél nagyobb a kapcsolatháló mérete. Tehát azt látjuk, hogy az alacsony iskolai végzettségűek (maximum 8 osztályt végzettek), az alsó osztályba tartozók, a községben élők esetén alacsony az ismerősök száma mind a teljes, mind a bizalmi hálóban, mégis itt a legmagasabb a marginalizált csoportbeli tagok száma. Ezekben az esetekben nem érvényesül a mérethatás. Alapvetően a nagyobb kapcsolatszám heterogénebb kapcsolathálóval jár, több gyenge kötéssel és ezáltal ezekben a csoportokban kellene több marginalizált csoportbeli tagnak

¹¹ Két társadalmi csoport esetén csak a teljes hálóban volt szegregációképző, a bizalmi hálóban már nem.

TANULMÁNYOK

lennie. Ugyanakkor nem véletlen, hogy a legszegényebb, legalsó, legkítaszítottabb rétegekben magas a marginalizált csoportbeli ismerősök száma, ugyanis ez az eredmény egybecseng egyrészt Ferge Zsuzsa (1991) gondolataival, aki a dezintegrációt, a szegregációt a szegénységgel hozta összefüggésbe. Emellett Albert és munkatársai (2017) is arról írtak, hogy a kisebb kapcsolatháló a társas támogatás alacsonyabb szintjével jár együtt. A gyenge kötések hiánya miatt homofil lesz a kapcsolatháló és szigetszerű zárványok jönnek létre, ahol szegénység és a kiszolgáltatottság az úr. A társadalom felsőbb rétegei számára ezek a csoportok nem láthatóak, nincs hozzá elérésük. A négy marginalizált csoport közül a melegek és leszbikusok jelentenek kivételt abból a szempontból, hogy ők jellemzően a felső társadalmi rétegekben, az iskolázottabbak, a nagyobb településen élők kapcsolathálójában jelennek meg nagyobb számmal. Ugyanakkor ezt részben az is okozhatja, hogy az elfogadás nagyobb szintje miatt ezekben a csoportokban jobban felvállalják a másságukat az emberek, így jobban láthatóvá válnak.

A tanulmány elején feltett kérdés az volt, hogy mi okozhatja a különböző társadalmi csoportokkal szembeni szolidaritáshiányt. A szolidaritás alapvetően a hasonló élethelyzetből vagy a lokális közösségből ered. Azonban, ahogyan már korábban is említésre került, a csoportok belső differenciálódása ment végbe a társadalomban, kis csoportok, közösségek jöttek létre. A szolidaritás ma már elsősorban a kisközösségeken belül érhető el. Ugyanakkor, egy olyan individualista és familiarista társadalomban, mint a magyar társadalom, a saját kisközösségükhöz szolidárisak az emberek, de a társadalom többi részéhez már kevésbé. Különösen alacsony a szolidaritás mértéke azokkal szemben, akik hirdetik a különbözőségüket. Hiába nagy a kisközösségek megkötő társadalmi tőkéje, ha nincs közöttük összeköttetés. Így befelé záródó, egymással bizalmatlan és egymás iránt nem szolidáris kisközösségek alkotják a társadalmat (Takács 2019). Ez lefedi Hajdu (2012) dezintegrációs gondolatait is, aki a társadalom tagjai közti bizalom- és szolidaritáshiányt, valamint a csoportok közti együttműködések alacsony számát emelte ki. Ez a helyzet a társadalom egészét, annak egészséges működését veszélyezteti. Különösen könnyű ilyen társadalmi feltételek mellett különböző társadalmi csoportokat egymás ellen fordítani, vagy egy adott csoportot bűnbaknak megtenni. Az így felépült társadalom politikailag nagyon könnyen manipulálható. A kutatás során vizsgált marginalizált csoportok is olyan kisközösségek, amelyeknek összességében kevés kapcsolata van a többségi társadalommal és ezáltal nem integrálódtak megfelelő mértékben. Úgy tűnik tehát, hogy ezek a marginalizált társadalmi csoportok éppen azok számára láthatóbbak, akik maguk is nehézséggel küzdenek a társadalmi integráció terén.

TANULMÁNYOK

Irodalom

- Albert F. – Dávid B. – Gerő M. – Hajdu G. (2017): Kapcsolathálózati tipológia és társadalmi integráció. In: Kovách I. (szerk.): Társadalmi integráció. Belvedere, Szeged
- Andorka R. (2006): Bevezetés a szociológiába. Budapest, Osiris
- Angelusz R. (2000): A láthatóság görbe tükrei. Társadalomoptikai tanulmányok. Budapest, Új Mandátum.
- Beluszky T. (2000): Értékek, értékrendi változások Magyarországon 1945 és 1990 között. *Korall*, 2000/Ősz, 137–154.
- Blau, P. M. (1994): *Structural Contexts of Opportunities*. University of Chicago Press
- Cserti Csapó T. – Orsós A. (2013): A mélyszegénységben élők és a cigányok/romák. In: Varga A. (szerk.): *Esélyegyenlőség a mai Magyarországon*. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs
- Dombos T. – Takács J. – P. Tóth T. – Mocsonaki L. (2011): Az LMBT emberek magyarországi helyzetének rövid áttekintése. In: Takács J. (szerk.): *Homofóbia Magyarországon*. Budapest, L'Harmattan, 35–54.
- Drinóczi T. (2019): „Szociális jogok”. In: Jakab A. – Könczöl M. – Menyhárd A. – Sulyok G. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* <https://ijoten.hu/szocikk/szocialis-jogok> (Utolsó letöltés: 2023. 06. 30.)
- Dupcsik Cs. – Tóth O. (2008): Feminizmus helyett familizmus. *Demográfia*, 51(4): 307–328.
- Éber M. Á. (2015): Következtetések – a „magyar társadalom” tagolódásának megértése felé. *REPLIKA* (94): 147–159.
- Ferge Zs. (1990) Variációk a társadalmi integráció témájára. *Esély*, 1: 3–17.
- Ferge Zs. (1991): *Szociálpolitika és társadalom*. Válogatás Ferge Zsuzsa tanulmányaiából. Budapest, ELTE Szociológiai Intézet Szociálpolitika Tanszék
- Ferge Zs. (2000): A társadalom pereme és az emberi méltóság. *Esély*. 1: 42–48.
- Fokasz N. – Előd Z. – Félix A. – Gerő M. – Hajdu G. – Jelenfi G. – Kmetty Z. – Kopper Á. – Micsinai I. – Susánszky P. – Tardos R. – Tóth G. (2017): Válság és társadalmi innovációk survey. [Kutatási gyűjtemény], TK Kutatási Dokumentációs Központ, <https://doi.org/10.17203/KDK384>
- Gerő M. – Kovách I. (2015): Struktúrák, egyenlőtlenségek és hálózatok *Socio.hu* 5(3): 17–43. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2015.3.17>
- Granovetter, M. (1991): A gyenge kötések ereje. In: Angelusz R. – Tardos R. (szerk.): *Társadalmak rejtett hálózata*. Budapest, Magyar Közvéleménykutató Intézet, 371–400.
- Hajdu G. (2012): Bizalom, normakövetés és társadalmi részvétel Magyarországon a rendszerváltás után. In: Kovách I. – Dupcsik Cs. – P. Tóth T. – Takács J. (szerk.):

TANULMÁNYOK

- Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon, 45–62. Budapest, Argumentum – MTA TK Szociológiai Intézet
- Huszár Á. – Kovách I. – Kristóf L. – Szabó A. (2020): Társadalmi integráció és társadalmi rétegződés. In: Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban, 11–44. Budapest, Argumentum, Publishing House, Centre for Social Sciences
- Husztai É. (2015): Megismer-hetem: a személyes kapcsolathálózat feltárásának új formája: kapcsolati napló. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó
- Kaptay Gy. – Csepeli Gy. (2017): Szegregáció oldatokban és társadalmakban. Magyar Tudomány, 9: 1132–1143.
- Keresztes-Takács O. – Lendvai L. – Kende A. (2016): Romaellenes előítéletek Magyarországon. Politikai orientációtól, nemzeti identitástól és demográfiai változóktól független nyílt elutasítás. Magyar Pszichológiai Szemle, 71(4): 609–627.
<https://doi.org/10.1556/0016.2016.71.4.2>
- Kmetty Z. (2014): Diskurzusok, nexusok és politikai részvétel: A politikai hálózatok és a politikai diskurzus szerepe a részvételben és a tömbösödésben. Doktori disszertáció, Budapest ELTE-TÁTK Szociológia Doktori Iskola
- Kmetty Z. (2015): Ideológiai és kapcsolathálózati törésvonalak a társadalmi-politikai térben a 2014-es országgyűlési választások előtt. In: Szabó G. (szerk.): Politika az intézményeken túl: kapcsolatok, interakciók, élmények. Budapest: MTA TK PTI.
- Kmetty Z. – Koltai J. A. (2015): Kapcsolathálózatok mérése – elméleti és gyakorlati dilemmák, lehetőségek. SOCIO.HU, (4): 34–49. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2015.4.34>
- Koehler, D. – Menzies, N. (2017): Surveys, big data, and experiments: how can we best learn about LGBTI development outcomes? Policy Research Working Paper; No. 8154. World Bank, Washington, DC. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-8154>
- Kovách I. – Kristóf L. – Szabó A. (2015): Társadalmi integráció, dezintegráció és társadalmi rétegződés. SOCIO.HU, (3): 63–83. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2015.3.63>
- Ladányi J. (2011): Integráció, Asszimiláció, Szegregáció. In: Bárdi N. – Tóth A. (szerk.): Asszimiláció, Integráció, Szegregáció, 49–53. Budapest, Argumentum
- Metz R. (2022): „Népi hős vagy népi ördög? Érzelmegeneráló populista repertoár Orbán Viktor politikájában”, Socio.hu Társadalomtudományi Szemle, 12(2): 41–65. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2022.2.41>
- Moksony F. (2006): A Poisson-regresszió alkalmazása a szociológiai és demográfiai kutatásban. Demográfia, 49(4): 366–382.

TANULMÁNYOK

- Nagy T. (2010): Kötődések és kudarcok. A kapcsolatok és kapcsolati kudarcok szerepe az integrációban. Egy menekültek körében végzett terepmunka eredményei. Doktori (PhD) értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia Doktori Iskola
- P. Tóth T. (2012): A HIV-pozitívok társadalmi integrációs esélyei Magyarországon. In: Kovách I. – Dupcsik Cs. – P. Tóth T. – Takács J. (szerk.): Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon, 398–411. Budapest, Argumentum Kiadó
- Széll K. – Utasi Á. (2018): Társadalmi bizalom és szolidaritás. Beszélgetés Utasi Ágnes szociológussal. *Educatio*, 27(4): 678–691. <http://doi.org/10.1556/2063.27.2018.4.10>
- Szoboszlai Zs. (2004): Szegénység, marginalizáció, szegregáció. Adalék a társadalmi egyenlőtlenségek értelmezéséhez. *Tér és Társadalom*, 18(3): 25–42. <https://doi.org/10.17649/TET.18.3.956>
- Takács E. (2019): Társadalmi szolidaritás vs reflexív szolidaritás Durkheim szolidaritás koncepciója a későmodernitásban. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 9(2): 42–57. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2019.2.42>
- Takács J. (2011): Homofóbia Magyarországon és Európában. In: Takács J. (szerk.): *Homofóbia Magyarországon*, 15–34. Budapest, L'Harmattan
- Tóth I. Gy. (2009): Bizalomhiány, normazavarok, igazságtalanságérzet és paternalizmus a magyar társadalom értékstruktúrájában. A Gazdasági felemelkedés társadalmi-kulturális feltételei című kutatás zárójelentése. Budapest, Társ
- Utasi Á. (2002): A társadalmi integráció és szolidaritás alapjai: a bizalmas kapcsolatok. *Századvég*, 24.

TANULMÁNYOK

Melléklet

1. melléklet

Magyarázó változók szignifikanciája a negatív binomiális modellekben

Marginalizált csoport	Változó	Teljes kapcsolatháló Szignifikancia	Bizalmi háló Szignifikancia
Börtönviseltek	Korcsoport	0,037	
	Vallásosság	0,003	0,062
	Nem	0,001	0,037
	Teljes/bizalmi network méret	0,000	0,000
Cigányok	Településtípus	0,000	0,000
	Korcsoport	0,001	0,051
	Iskolai végzettség	0,000	0,000
	Teljes/bizalmi network méret	0,000	0,000
Melegek/leszbikusok	Településtípus	0,000	0,000
	Szubjektív rétegbesorolás	0,013	0,005
	Korcsoport	0,006	
	Teljes/bizalmi network méret	0,000	0,000
Hajléktalanok	Iskolai végzettség	0,001	0,014
	Településtípus	0,000	0,000
	Teljes/bizalmi network méret	0,000	0,000

Forrás: saját szerkesztés

2. melléklet

Kapcsolathálózat nagyságának becslése keresztneveken keresztül

A hálózat nagyságát kiszámoló képlet:

$$ns = \sum_{i=1}^5 est_i \times w_i$$

Forrás: Kmetty (2014), 216. old., ahol

ns: Network nagysága k személy esetében

est_i: k személy becsült network nagysága i név alapján

w_{est(i)}: i névhez tartozó súlyszám

Az adott i névre kiszámolt súlyszám:

$$w_{est(i)} = \frac{mean(sd(est1), sd(est2), sd(est3), sd(est4), sd(est5))}{sd(est_i)}$$

Forrás: Kmetty (2014), 215. old.

TANULMÁNYOK

3. melléklet

Ismerősök és a marginalizált csoportbeli ismerősök átlagos száma

Változó-kategória	Teljes ismerősi hálózat nagysága	Bizalmi hálózat nagysága	Hány olyan embert ismer, aki volt már börtönben?	Hány olyan embert ismer, aki cigány származású?	Hány olyan embert ismer, aki meleg vagy leszbikus?	Hány olyan embert ismer, aki hajléktalan	Volt már börtönben: Hányban bízik meg?	Cigány származású: Hányban bízik meg?	Meleg vagy leszbikus: Hányban bízik meg?	Hajléktalan: Hányban bízik meg?	Összes marginalizált csoportbeli tag a teljes hálóban	Összes marginalizált csoportbeli tag a bizalmi hálóban
Férfi	211,43	140,47	0,80	7,33	0,42	0,62	0,25	3,04	0,22	0,30	9,17	3,81
Nő	218,02	147,91	0,54	7,09	0,43	0,70	0,15	2,12	0,33	0,21	8,76	2,81
18-29 éves	264,77	162,59	0,60	7,66	0,59	0,47	0,26	2,50	0,41	0,25	9,32	3,42
30-44 éves	229,91	150,97	0,76	7,60	0,54	0,45	0,16	1,74	0,31	0,15	9,35	2,35
45-59 éves	212,35	142,85	0,77	8,69	0,45	1,16	0,23	4,19	0,29	0,40	11,07	5,12
60+ éves	172,30	128,41	0,52	5,42	0,21	0,58	0,16	2,00	0,16	0,23	6,74	2,55
Max. 8 osztály	185,28	120,26	0,76	10,60	0,27	1,13	0,23	4,31	0,13	0,35	12,75	5,01
Szakkunkás	196,85	143,18	0,63	7,52	0,29	0,58	0,19	2,70	0,17	0,35	9,02	3,41
Középskola	232,38	155,91	0,62	5,35	0,61	0,45	0,19	1,40	0,40	0,17	7,03	2,16
Diploma	263,36	172,11	0,57	4,25	0,58	0,32	0,16	1,36	0,48	0,11	5,72	2,11
Budapest	203,01	161,14	0,37	3,39	0,85	0,24	0,25	1,73	0,71	0,12	4,85	2,81
Megyei jogú város	220,68	133,72	0,72	3,75	0,49	1,24	0,15	1,21	0,25	0,22	6,20	1,83
Egyéb város	217,95	148,36	0,78	5,00	0,23	0,75	0,16	1,45	0,14	0,41	6,77	2,17
Község	215,00	140,13	0,66	13,88	0,34	0,43	0,24	4,92	0,19	0,19	15,31	5,54
Nem vallásos	223,74	146,15	0,83	6,71	0,47	0,74	0,23	1,93	0,30	0,29	8,75	2,75
Vallásos	209,16	142,24	0,53	7,28	0,39	0,54	0,17	2,92	0,25	0,18	8,74	3,52
Felső-felsőközép osztály	250,38	151,25	0,30	5,79	1,60	0,90	0,14	3,02	1,41	0,44	8,59	5,01
Középosztály	243,61	165,54	0,69	5,09	0,55	0,54	0,17	1,23	0,34	0,13	6,87	1,88
Alsó-közép osztály	203,68	129,57	0,51	6,20	0,37	0,43	0,16	0,99	0,26	0,15	7,52	1,55
Munkásosztály	186,35	132,93	0,59	9,22	0,25	0,65	0,21	4,83	0,15	0,42	10,71	5,61
Alsó osztály	200,52	132,18	1,27	14,47	0,16	1,90	0,31	6,36	0,07	0,58	17,80	7,32

Forrás: saját szerkesztés